

سرآغاز / روز مهندس

کیوان زیمانی
کارشناس ارشد شهرسازی
عضو شورای نویسندگان

کار مهندسی گرچه در شکل و ساخ نار، گاه با ساخته‌های برخی جان‌داران همانندی‌هایی می‌یابد، اما با آن‌ها تفاوت بنیادین دارد؛ هم به سبب نقشه‌دار بودن و توان پیش‌اندیشی و آینده‌نگری و طرح‌اندازی و هم نوآوری‌های پیوسته و به‌سازی و پیرایش و ویرایش نو به نو.

چه هستای مهندسی

۱. رویکردی نگریک [تئوریک]

چنانچه مهندسی را : کاربست آگاهانه ، پیش‌اندیشیده و هدف‌مند دانش‌های گوناگون انسان برای : شناخت ، ساخت و برپایی ، راه‌اندازی ، بهره‌برداری ، نگهداری ، بهبود ساختارها ، دستگاه‌ها ، سامانه‌ها یا سیستم‌ها ، ابزار و ماشین‌های مختلف بینگاریم ، کار مهندسی کاری است که : پایداری ، سازگاری ، ماندگاری ، کارایی ، هماهنگی ، نوآوری و زیبایی انسان ساخته‌ها را افزون می‌کند و به‌گونه‌ای بس شگرف در گذر زمان ، فن سپهری [techno sphere] می‌آفریند بر این کره‌ی خاکی نیل‌گون که حتا می‌توان گفت سمت و سوی انتخاب طبیعی و تکوین زیستی انسان یا انسان‌زایی [anthropogenesis] را نیز دگرگون می‌سازد .

کار مهندسی گرچه در شکل و ساختار ، گاه با ساخته‌های برخی جان‌داران همانندی‌هایی می‌یابد، اما با آن‌ها تفاوت بنیادین دارد؛ هم به سبب : نقشه‌دار بودن و توان پیش‌اندیشی و آینده‌نگری و طرح‌اندازی و هم نوآوری‌های پیوسته و به‌سازی و پیرایش و ویرایش نو به نو و رانه‌ی پیشرفت آن ، نه فرآورده‌ی غریزه و ژن‌های نهفته‌ی میلیون‌ها ساله ، بلکه نتیجه‌ی کشف و اختراع و کاوش و به‌گزینی و بازآفرینی و پایش هر روزه است .

مهندسان به یاری زبان ریاضیات یا مزداییک با گرته برداری و الهام از طبیعت یا هستار و جستن و باز جستن و یافتن و آفرینش مدام ، چه بسا از سازواری جهان پیشی می‌گیرند .

هم از این روی ، مهندسی تنها کار [labor] نیست ، بلکه : کنشی [praxis] اجتماعی – بایسته است که زندگی کارورزانه [vita activa] را با زندگی نگرورزانه یا اندیشه‌ورزانه [vita contemplativa] در هم می‌تند و این دو سوبه‌ی کار انسانی را در پیوندی تنگاتنگ و دیالکتیکی و اندام‌وار با هم آشتی می‌دهد ؛ بدین سان ، کار از ابزاری برای گذران زندگی و تلاش معاش و روزی‌رسانی فراتر می‌رود و با ساختن [poesis] و کنش‌مندی [action = praxis] و اندیشه‌ورزی و شناخت هم بسته می‌شود . این است افشردی کار مهندسی .

۲. از سازمان به منش و کردارگان یا اخلاق مهندسی [ethic]

بدین سان، یکی از سازمان‌هایی که نماد آشکار کنش اجتماعی مهندسی است و از تراز فردی به گروهی و پس آن گاه، فراگروهی بالیده و میهنی شده، سازمان نظام مهندسی ساختمان ایران است. این سازمانی که نام گران سنگ مهندسی را بر خود دارد و اینک نزدیک به پانصد هزار هم‌وند یا عضو را گرد آورده و کران تا کران کشور را درنوردیده، بر پایه‌ی ارکان‌ها نهادی است بی‌گمان: ناسود ورزانه و حرفه‌ای، مردم‌گرا و آرمان‌مند، برخاسته از دل و جان و کار و کوشش و کنش‌گری اجتماعی بسیاری، که نه از برای غم‌نان، که برای تمامی مردمان این آب و خاک، بی‌کم و کاست، شهرها و خانه‌ها و ساختمان‌هایی می‌خواهند پایدار و ایمن و پاک و زیبا و باصرفه و دل‌گشا و شاد و در خور زندگی؛ سازمانی که شماری از پایه‌گذاران آن در این راه دشوار و پرتنش، موی سپید و چهره‌چروک کرده‌اند، اما پا پس نکشیده‌اند تا خشتی بر خشتی نهاده شود و قامت راست کند این سازمان نوپا؛ تا از تندبادها و زمین‌لرزه‌ها جان به در برد؛ کژراه نرود و کژدیس نشود و قانونی هم که پشتوانه‌ی شکل‌گیری و گسترش آن شد، از کوره‌ی سال‌ها تلاش شیوه‌نامه نویسی و آیین‌نامه نویسی و واری‌ها و خط زدن‌ها و نشست‌های طولانی در آمد و در بنیاد، به چشم‌اندازها و هدف‌هایی انجامید که آینده‌نگر و پیشگامانه بود و هست؛ هر چند شایا و بایای بازنگری است هم اکنون، ولی نه شتاب‌زده.

این سازمان حرفه‌ای-اجتماعی از روز نخست، در اثر و کنش گرایش‌ها و گران‌های چندگانه‌ای که ذاتی و گوهری هر پراکسیس فراگیر است، کژمژی‌هایی را آزموده و خواهد آزمود باز بی‌گمان: یک سمت خواسته‌های صنفی و درآمدی و کارزایی مهندسان است، یک سمت، سوگیری سیاسی و گروهی، یک سمت کارپردازی و کارپذیری مردم در مقام و به جانشینی نهاد‌های حکومتی است، یک سمت پخش سهم و بهر کارشناسی، اگر سهمی، بهری، نسقی در این میانه پذیرفتنی باشد و...؛ که همه و همه، می‌توانسته‌اند و می‌توانند سازمان را به سازمانی پیوندی-هیبریدی، دوزیست و چندگانه زیست دگردیسانند و از هدف‌های آغازینش دور سازند و تهی کنند و به راهی دیگر ببرند. نه این که این خواسته‌ها در جای خود و به هنگام خود بی‌راه و ناپذیرفتنی باشند؛ ابدًا. سخن این است که آوردن این ساز و کارها و فرآیندها به درون این سامانه یا سیستم سازمانی مهندسی، کاری نادرست است و باید آن‌ها را در جایی دیگر پی گرفت و سپس به چگونگی پیوندی و ارتباطی آن‌ها با سازمان پایه اندیشید؛ بدان گونه که به نقش و جایگاه و منزلت بنیادین سازمان گرد نشیند و به هستنده‌ای دیگر بدل نگردد.

این سازمانی که نام گران سنگ مهندسی را بر خود دارد و اینک نزدیک به پانصد هزار هم‌وند یا عضو را گرد آورده و کران تا کران کشور را درنوردیده، نهادی است بی‌گمان: ناسود ورزانه و حرفه‌ای، مردم‌گرا و آرمان‌مند، برخاسته از دل و جان و کار و کوشش و کنش‌گری اجتماعی بسیاری، که نه از برای غم‌نان، که برای تمامی مردمان این آب و خاک، بی‌کم و کاست، شهرها و خانه‌ها و ساختمان‌هایی می‌خواهند پایدار و ایمن و پاک و زیبا و باصرفه و دل‌گشا و شاد و در خور زندگی

قدرت، افسونی شگفت دارد؛ چرا که پول می‌زاید و پول قدرت می‌آفریند و چرخه‌ای بیمار پدید می‌آورد که می‌تواند هی دوران کند، بزرگ و بزرگ‌تر شود؛ دوران کند و ادامه یابد و ادامه یابد و پیاید و پیاید تا سرانجام، ناکارآمد شود و سپس فروپاشد.

سازمان نظام مهندسی ساختمان ، نه حزب سیاسی است ، نه انجمن صنفی ، نه بنگاه اقتصادی است ، نه وزارتخانه است و نه شهرداری و نه سازمان ثبت اسناد و نه اداره‌ی گاز و نه برق و نه باشگاه ورزشی و نه هیچ کدام دیگر. وسوسه‌ی این‌ها همه شدن و چند زیست‌گرایی و پرواری و فریبی تشکیلاتی ، هسته‌ی درونی همه‌ی نهادهاست و حتی حکومت‌ها و دولت‌ها را نیز از آن گریزی نیست . قدرت ، افسونی شگفت دارد ؛ چرا که پول می‌زاید و پول قدرت می‌آفریند و چرخه‌ای بیمار پدید می‌آورد که می‌تواند هی دوران کند ، بزرگ و بزرگ‌تر شود ؛ دوران کند و ادامه یابد و ادامه یابد و بپاید و بپاید تا سرانجام ، ناکارآمد شود و سپس فروپاشد .

سازمان نظام مهندسی ساختمان در ایران بر پایه‌ی گونه‌ای آرمان خواهی و کردارگان یا اخلاق و منش مردمی زاده شد و اگر نبود این جایگاه و ساختار و کارکردش، به هیچ روی نمی‌توانست امروز اعتماد و اعتبار بیافریند و در همین حد هم به سنج و معیار و مرجع بدل شود. واسپاری بسیاری از کارهای اجرایی و خدماتی در این سال‌ها به سازمان، پی آمد همین امر بوده است که باید به خارج از سازمان انتقال یابد و سازمان را از آن‌ها پیراست .

هر کس به هدف‌هایی که در قانون و آیین‌نامه‌ی اجرایی نظام مهندسی و کنترل ساختمان آمده نیک بنگرد ، در خواهد یافت که درون مایه و به بیانی ، ساختُ زاد یا ژنتیک غالب [dominant] سازمان، چیزی جز رویکرد حرفه‌ای و کردارگانی نیست و این شاه‌تیر است که خیمه‌ی سازمان را بر پا نگه می‌دارد .

۳. سازمان ، کارزایی و سهم‌بری فردی

گاه پرسش این است : اگر هم - وندی من در سازمان برایم فایده‌ی فردی و ملموس مادی ندارد- همان سطحی از کار که برابر است با کارکرد [labor] ، نه کنش مندی- پراکسیس یا نگرورزی ، که پیش‌تر یادآور شدیم- مرا چه سود و چرا باید برایش وقت بگذارم ؟ اگر تنها پروانه‌ی اشتغال و رتبه می‌دهند و رهایم می‌سازند ، مرا چه سود ؟ اگر سازمان کار برایم نمی‌آورد تا گذران زندگی کنم در این روزگار تنگناها ، مرا چه سود ؟ و پرسش‌هایی همانند .

باید گفت که اثر بخشی صنفی و کارزایی سازمان ، به هیچ روی سر راست نیست ؛ سازمان در چند لایه نقش آفرینی می‌کند و جایگاه و منزلتی والا برای مهندسی و مهندسان ساختمان پدید می‌آورد ؛ یکی در تراز اجتماعی و مردمی با ترویج فرهنگی و آگاهی سازی ؛ دیگری در پیوند با نهادها و دستگاه‌های مرتبط دولتی ، خصوصی و همگانی ، اعم از اجرایی ، قضایی و قانون گذاری ، با کارکردهایی که در بند بند قانون و آیین‌نامه‌ی اجرایی برایش در نظر گرفته شده ؛ و سوم در گرد آوردن و سامان‌دهی خود مهندسان و آموزش و پژوهش و کاوش ؛ این‌ها همه جایگاهی را شکل می‌دهد که سازمان و مهندسان را هویتی متفاوت و ارجمند می‌بخشد .

از سوی دیگر ، سازمان می‌تواند نقش زاینده و کار آفرین داشته باشد ؛ بدین گونه که با بستر سازی پیشگامانه در آغاز راه ، چونان نهاد پایه‌ی مهندسی با همه‌ی توان و نقش کنش‌مندان و نگرورزانه contemplative - که دارد ، توأمان در درون سامانه‌ی خود در حد اندیشه‌پردازی و گرد آوردن مهندسان و زاد آوری اندیشه‌گانی ، دفترها ، بنگاه‌ها و مادر شرکت‌های اقتصادی و درآمد زا و سود بر فنی- مهندسی را پشتیبانی کند و سپس ، بند ناف بگسلد و دوردور بپایدشان و آن‌ها را چه خرد باشند و چه کلان ، که از هم- وندان خودش پا گرفته‌اند ، راه‌گشایی و راه‌وری کند و در آن‌ها روح و منش و خوی و اخلاق نیکوی مهندسی بدمد و سبب شود که خدمات آن‌ها در تراز برتر از دیگر نهادهای همانند عرضه شود ؛ بی‌آن‌که از بودجه‌ی سازمانی خود هزینه‌ای بپردازد .

بدین گونه ، با گسترش روند اعتمادسازی مردمی، هم مراجعه به این بنگاه‌های نوپیدا شتاب خواهد گرفت و هم در پی ، مهندسان هم- وند ، به سازمان بیش‌تر اعتنا خواهند کرد و در کارها بیش‌تر مشارکت خواهند ورزید و افزون‌تر به بالندگی و نقش آفرینی سازمان اجتماعی خود و هم‌زمان ، بنگاه اقتصادی خویش یاری خواهند رساند ؛ آن‌گاه چرخه‌ای هم افزا و پویا پدید خواهد آمد و خویش- کاری مهندسان در سازمان چونان کنشی اجتماعی- حرفه‌ای و اندیشه‌ورانه نهادینه خواهد شد ؛ و در مقام حضور و همیاری ، بایستگی یا ضرورت جای پیش‌آمد یا اتفاق را خواهد گرفت . ■

**سازمان در چند لایه
نقش آفرینی می‌کند و
جایگاه و منزلتی والا
برای مهندسی و مهندسان
ساختمان پدید می‌آورد:
یکی در تراز اجتماعی و
مردمی با ترویج فرهنگی
و آگاهی سازی؛ دیگری
در پیوند با نهادها و
دستگاه‌های مرتبط
دولتی، خصوصی و
همگانی، اعم از اجرایی،
قضایی و قانون گذاری،
با کارکردهایی که در بند
بند قانون و آیین‌نامه‌ی
اجرایی برایش در نظر
گرفته شده؛ و سوم در
گرد آوردن و سامان‌دهی
خود مهندسان و آموزش
و پژوهش و کاوش**

